

BUITEN

19^e JAARGANG N°. 5.

ZATERDAG 31 JANUARI 1925.

PALEIZEN EN KASTEELN OM PARIJS. FONTAINEBLEAU. SALON DE ST. LOUIS.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE ANGST, DIE DOODT (5), DOOR A. M. CHISHOLM. BLZ.	50
PALEIZEN EN KASTEELN OM PARIJS, (VERVOLG) DOOR RO VAN OVEN, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 49, 52—54
KOUDE WINTERS EN IJSVERMAAK IN VROEGER DAGEN, DOOR F. B., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 55
BORSTELBLOEMEN, DOOR A. J. VAN LAREN, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 56—57
DE STORMVLOED IN 1825, DOOR H. VAN DALFSEN, GEÏLLUSTREERD,	BLZ. 57—58
IN SUMATRA'S OERWOUD	GEILL. BLZ. 59
ALS DE VRIJHEID WENKT (5), DOOR H. E. KUYLMAN	60
DEUR IN DE MODDERMOLENSTEEG TE AMSTERDAM, ILLUSTRATIE	60

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE ANGST, DIE DOODT

5) door A. M. CHISHOLM.

HIJ haalde een tweede, een kleinere envelop te voorschijn. „Dit stuk is aan u geadresseerd. Het mag alleen maar geopend worden als mij iets overkomt. Het is een brief voor u, en — nu, dat is alles. Wees niet bang. Er is geen geld voor u in.” Hij grinnikte. „Dit is privé tusschen u en mij, en u moet het niemand laten zien of er met iemand over spreken. Het testament is wat anders. Dat moet natuurlijk publiek gemaakt worden door den aangewezen persoon. Maar deze brief is voor u persoonlijk.” „Ik begrijp het niet goed. . . .” „Er is niets te begrijpen — vóór u hem opent. Doet u dan wat er in staat.” „Het klinkt geheimzinnig. Ik zou hem nu wel willen openen.” „Sommige vrouwen zouden het doen, maar u niet,” zei Boyle vol vertrouwen. „U bent zoo eerlijk als een man — eerlijker dan de meeste mannen.” „Ik vermoed dat dit als een compliment is bedoeld,” sprak zij lachend. „Best, Mr. Boyle. En ik hoop dat ik hem in vele jaren niet zal behoeven te openen.” „Men kan het nooit weten,” merkte Boyle hoofdschuddend op. „Nu, dat is alles. Daarvoor ben ik gekomen. Ik wil naar huis terugkeeren vóór het donker is.” ✂ Moira ging weer peinzend zitten en werd uit haar gepeins gewekt door het geluid van snelle voetstappen. Om den hoek van het huis kwam hijgend een kleine, oude man, die telkens omkeek alsof hij vreesde dat de duivel hem op de hielen zat. „Tim!” riep Moira. „Ben jij het? Waarom, ter wereld, ren je zoo?” De kleine man bleef staan en hijgde en rilde als een paard. „Ik heb hem gezien!” kraste hij. „Vlak tegenover mij was hij. Wat een dag! Wat een dag! O, Miss Moira, daar komt een doode van!” „Je zal zelf dood gaan als je zoo voort gaat!” riep zij uit. „Kom hier en ga zitten. Nu, vooruit, wat heb je gezien?” ✂ Tim Donahue liep bevend de treden op. Dertig jaar was hij in dienst der Arrans geweest. Nu was hij alleen maar geschikt

om in den tuin zoo'n beetje te werken en was verslaafd aan den drank als hij dien kon krijgen. Maar hij zou gaarne zijn leven gegeven hebben voor iemand van de Arran-familie. En Moira zou hem niet op straat gezet hebben zoolang zij nog een hap te eten had. ✂ „Wien heb je gezien?” vroeg zij. „Hem!” bibberde Donahue. „Hemzelf en niemand anders. Sholto Arran, die honderd jaar geleden in de baai is verdronken! Hem die ons waarschuwt!” „Onzin!” zei Moira scherp. „Wil je mij vertellen, dat je een spook hebt gezien? Heb je weer gedronken?” „Geen druppel, zoowaar de gezegende heiligen op ons neerzien. Ik heb hem zoo dicht bij mij gezien als ik nu bij u ben.” Een gestalte dook plotseling op achter een struik en Donahue greep angstig den arm van het meisje. Doch het was slechts Kenneth Arran. „Wat is er met Tim aan de hand?” vroeg hij. ✂ Evenals zijn zuster was hij slank en groot. Zijn gezicht was ernstig. Hij glimlachte zelden en bekeek de wereld door slaperige half gesloten oogen, die geen aanwijzing gaven van datgene wat er achter omging. Hij sprak nooit over zijn eigen zaken! Niemand, zelfs zijn zuster niet, deelde zijn geheimen. „Hij gelooft dat hij het spook heeft gezien van onzen geëerden oom Sholto,” antwoordde zij. „Heb jij hem een poets gebakken, Ken?” „Neen — op mijn woord niet,” antwoordde hij op een toon, die haar vertelde dat hij waarheid sprak. „Hoe zag hij eruit, Tim?” „Een groote, brutale, geelharige duivel — moge de heiligen mij vergeven als hij een ervan is!” antwoordde Mr. Donahue. „Ik was op zoek naar de koe en hij stond voor me waar het oude voetpad naar de baai op den weg uitkomt. Dat was het voetpad waarlangs hij liep, toen hij zich ging verdrinken. Daar stond hij voor mij in het maanlicht, zoo naakt als toen zijn moeder hem ter wereld bracht — met permissie, Miss Moira — het water liep langs zijn breede borst en een bos planten uit den bodem van de baai had hij in zijn rechterhand. Hij verspreidde een blauw licht als de zwavel van een lucifer en zijn oogen waren als vlammen in hun kassen.” ✂ Na deze levendige beschrijving zweeg Mr. Donahue om weer eens diep adem te halen. „Was je bang?” vroeg de jonge Arran. „Misschien ben ik wel een klein beetje onrustig geweest,” erkende Mr. Donahue na eenig nadenken. „Wat een onzin!” riep Moira spottend uit. „O, u kan hier rustig zitten en zoo spreken,” zei Mr. Donahue verontwaardigd. „Hij was een duivel terwijl hij leefde, en waar hij nu is, is hij een nog grootere duivel. In naam der gezegende heiligen, zei ik, beveel ik je mij te zeggen waarom je bent gekomen.” „Dat mag ik niet vertellen,” zei hij, „maar er is één ding, dat mijn martelingen kan verlichten en dat is een broek.” „Een broek!” riepen Moira en Ken tegelijk. „Juist — een broek,” zei hij, bevestigde Donahue. „Geef mij je broek en wel heel vlug,” zei hij en stak zijn klauwen naar mij uit. Maar ik wist dat ik een lijk zou zijn als hij mij eenmaal aanraakte. En ik sprong achteruit en rende weg; hij me achterna en hij vloekte zoo, dat mijn haren te berge rezen. En door de hemelsche genade kon ik hem vóór blijven tot aan de kleine kreek, waar het stroomende water hem tegenhield — want daar kunnen ze niet tegen.” „Oom Sholto,” zei Ken ernstig, „had een vooroordeel tegen water zooals ik heb gehoord; en ten slotte heeft het hem gedood.” „Tim, zei Moira, „ik geloof geen woord van hetgeen je hebt verteld. Je hebt gedronken en je allerlei dingen verbeeld. Dat moet ophouden. Ik wil het absoluut niet hebben.” „Zoo, als gij uw oom beneden kunt houden waar hij thuis hoort, dan bent u een knapper mensch dan ieder ander van de familie — om nog niet te spreken van den pastoor!” antwoordde Mr. Donahue toornig opstaande. En dit zeggend begaf hij zich naar zijn eigen verblijf achter in het huis, waar hij een kwart-flesch uit een veilige schuilplaats haalde en zich door eenig geestrijk vocht versterkte tegen andere geesten. ✂ Intusschen beraadslaagden Moira en haar broer samen. „Hij was dronken,” bevestigde zij. „Natuurlijk was hij dat,” gaf Ken gretig toe. „Als hij niet zoo lang in de familie was geweest — en als hij ergens anders zijn brood zou kunnen verdienen —” „Onzin, zus. Hij blijft hier evenals de rest van den ouden rommel, dien wij geërfd hebben.” ✂ Het gebeurde maar zelden dat hij zich zoo bloot gaf. Hij was gewoon zijn omgeving zonder commentaar te aanvaarden. Hij hield zijn gedachten en zaken voor zich, zooals zijn zuster dit met de hare deed. Zij spraken zelden vertrouwelijk. „Het is een vreeselijke ruïne, nietwaar?” sprak Moira. „Soms — o, soms word ik er ziek van. Ik wil heengaan naar iets verschillends, naar iets dat nieuw is en modern en nieuwerwetsch. Het wonen hier maakt mij

ziek." „Maakt iemand zenuwachtig," zei haar broer ernstig. „Mij ook. Er is nu eenmaal niets aan te doen. Iemand moet voor Tante Betty zorgen. We kunnen haar niet naar een gesticht sturen. Och, er zal wel eens een tijd komen, waarin ik genoeg geld verdien om hier vandaan te gaan. Nu ga ik naar bed. Morgen ga ik naar den overkant van de baai." „Waarheen?" „Brennans." „Zoo," sprak zij rustig, „ik wil niets kwaads van hen zeggen, maar werkelijk, Ken, als ik jou was —" „Goeden nacht," zei Ken kalm, niet onbeleefd maar precies alsof zij niets had gezegd. „Goeden nacht," antwoordde zij, met een gevoel alsof haar broer eeuwen ouder was dan zij. ☞ De jonge Arran ging naar zijn kamer. Maar twee uur later, toen het huis donker was, kwam hij naar buiten met een kleinen lantaarn in de hand. Hij liep den weg op tot hij kwam aan het pad, waarover Donahue had gesproken. Daar stak hij zijn lantaarn op en speurde zorgvuldig over den grond naar de indrukken der bloote voeten op het zand. Deze volgde hij tot hij kwam aan het pad dat naar Boyle's huis leidde. Toen hij verder geen voetsporen vond, blies hij zijn lantaarn uit en ging naar het huis. Daar hurkte hij vijf minuten lang neer onder een verlicht raam. Daarna rende hij terug naar zijn eigen woning langs een pad door het bosch, ging een afgelegen schuur binnen en kwam met een pak eruit. Hiermee keerde hij terug naar Boyles huis, legde het neer naast de straatdeur, ging nogmaals langs den kortsten weg naar zijn eigen woning en lag spoedig rustig in zijn bed.

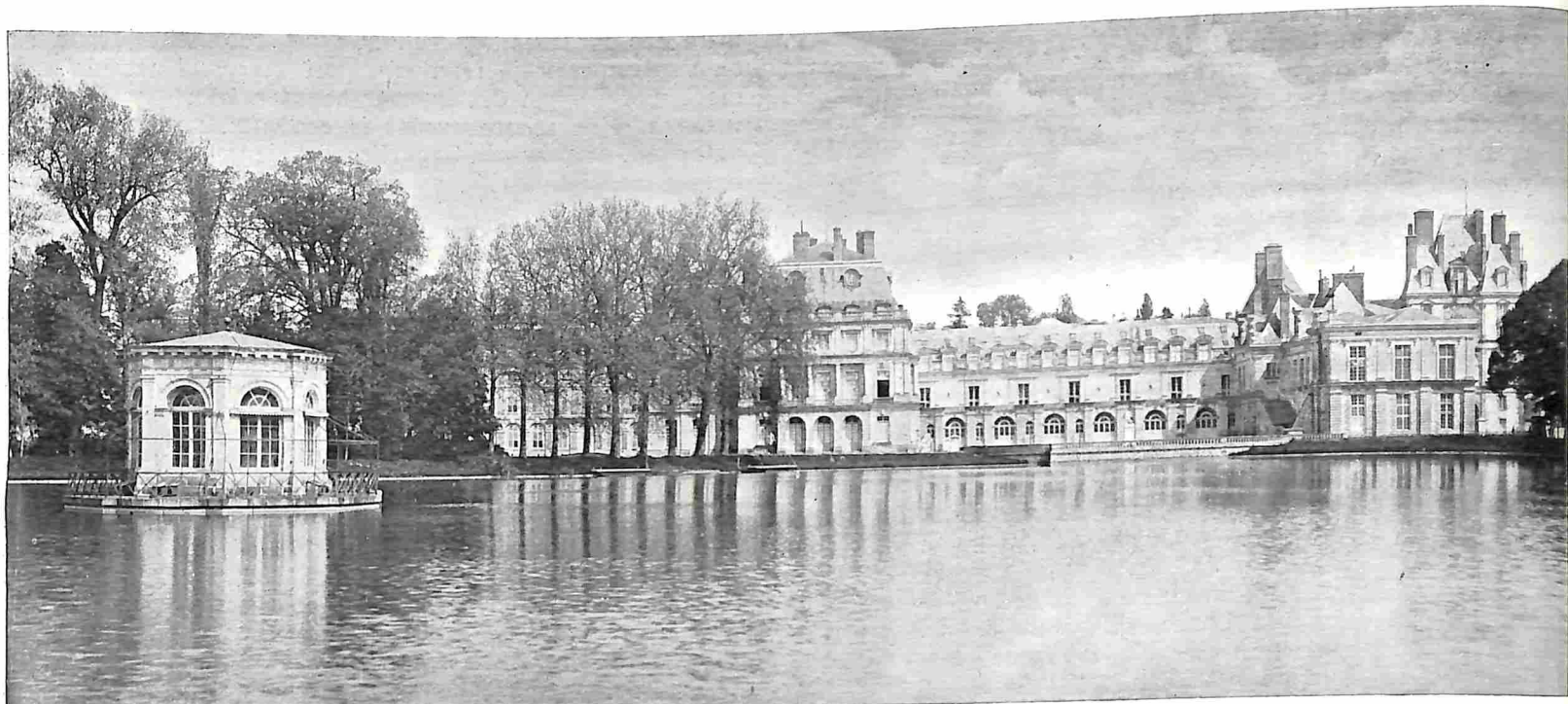
ZESDE HOOFDSTUK.

☞ Het resultaat van Boyles uitnoodiging was dat Jerry Winota verliet en tijdelijk zijn intrek bij hem nam. Hij begon van Boyle te houden. 's Avonds zaten zij gewoonlijk bij elkaar te rooken, te lezen, te praten. Maar als Boyle een verleden had, zweeg hij daarover. Hij had bijna vier jaar in dit huis gewoond. Waar hij vandaan was gekomen en wat hij had gedaan met de rest van zijn leven, vertelde hij niet en Jerry was tactvol genoeg om dit zwijgen te eerbiedigen. ☞ Boyle dronk veel en dikwijls. Iederen avond kwam de whisky op tafel. Maar hoeveel hij er ook van dronk, nooit maakte het hem vertrouwlijker en evenmin bemerkte men het aan zijn spraak of zijn beenen. ☞ Jerry werkte thans hard, maar hij beging niet weer de fout om dit zonder afleiding te doen. Hij maakte lange eenzame wandelingen; zwom 's morgens en 's avonds in de baai en het resultaat was dat hij lichamelijk in uitstekende conditie was. Hij kocht zelfs een kleine motorboot. Op een middag, toen hij goed op de hoogte was van zijn nieuwe omgeving, begon hij een wandeling. Hij liep langs het oude huis der Arrans, grinnikte toen hij aan het zijpad kwam, waar hij tot groote consternatie van Mr. Donahue op den weg was verschenen en wandelde voort met stevige passen. Hij passeerde niet meer huizen. Er waren weinig schuttingen. De weg was weinig meer dan een ongebruikt wagenspoor en liep voort zonder zichtbaar einde. Ergens vóór zich hoorde hij een diep gegrom. Het leek op verren donder, maar de lucht was helder. Bij een scherpe bocht bemerkte hij plotseling de oorzaak van het geluid. Een eindje verder op den weg stond een roode stier, met zijn hoeven over den grond krabbend en grommend in een dreigende bas. Hij was niet groot, meer sierlijk dan lomp, met vlugge, goed gevormde pooten. Maar zijn staart stond half omhoog en zijn kop was omlaag gebogen en versierd met een paar scherpe, glanzende horens. Blijkbaar was hij in een kwaad humeur en wilde hij zijn woede aan ieder levend schepsel koelen. ☞ Nu kende Jerry eenigszins de gewoonten van het vee en hij wist dat — wanneer iemand rustig blijft voortloopen en zich alleen met zijn eigen zaken bemoeit — weinig dieren hem zullen aanvallen. Ook had hij geen lust voor het dier het veld te ruimen en hij raapte een steen op en liep moedig voort. Terwijl hij dit deed, loeide de roode stier, zijn staart ging steil omhoog en zonder veel complimenten rende het dier op Jerry toe met de snelheid van een hardlooper. ☞ Jerry's afkeer van „het veld te ruimen" verdween plotseling. Hij sprong opzij, maar de stier gebruikte blijkbaar zijn oogen en zijn hersens, iets dat Jerry bijtijds merkte. Hij sprong op naar een lagen, uitstekenden tak van een dichtbijzijnden boom. Hij greep hem, trok zich op en sloeg één been erover heen, juist toen het stevige, roode lichaam over de plek rende waar hij had gestaan. Teleurgesteld keerde het dier zich om en kwam terug, met ronde, opengesperde oogen, vol kwaadaardigheid opkijkend naar den man. Vlak onder den tak bleef hij staan, wroette in den grond,

uitte een uitdagend gebrul. „Ga weg, rood stiertje! Ga weg en verdien eerst je reputatie," zei Jerry minachtend. „Je moet niet denken dat ik naar beneden kom om met je te vechten. Een stierengevecht is een afschuwelijk, menscheenteerend schouwspel." ☞ Hierbij balanceerde Jerry luchthartig maar gevaarlijk op den lagen tak, sloeg zijn oogen omhoog met de bedoeling een gemakkelijker zitplaats te ontdekken en kreeg een krachtigen schok. Want gewoonlijk eindigen eikentakken niet in bruine tennisschoenen en dragen zij geen bruine kousen. Scherper kijkend, herkende hij Moira Arran. Zij zat op haar doode gemak op een tak met haar rug tegen den stam en zij keek naar hem met een mengeling van vermaak en minachting. „Goeden middag," zei Jerry. „Goeden middag," antwoordde zij uit de hoogte. „Ik — ik hoop dat ik u niet stoor?" waagde hij te zeggen. „Volstrekt niet," antwoordde zij. Pauze. ☞ Jerry keek op met zijn vleiendsten glimlach. Het meisje staaarde recht voor zich uit en deed alsof hij niet bestond. „Bent u — hier al lang?" vroeg hij. „Neen." „Mooi uitzicht, nietwaar?" ☞ Zij keek naar beneden met ietwat gefronste wenkbrauwen, maar antwoordde niet. „Ik geloof dat het boven mooier is dan hier," vervolgde Jerry. „Hebt u er iets tegen dat ik boven kom?" „Het is niet mijn boom," vertelde zij hem koel. „Dank u zeer," zei Jerry en klom naar een tak, ietwat boven den haren. „Het uitzicht is beter," verklaarde hij. Stilte. ☞ „Staat u mij toe," zei Jerry, „mij voor te stellen. Mijn achternaam is Ronan, mijn voor-naam Gerald; gewoonlijk Jerry genoemd. Ik heb de eer gehad voorgesteld te worden aan Miss Camelia Bloggs. Ik heb Miss Bloggs verzocht bij u mijn diep berouw uit te spreken omdat ik u op uw teenen heb getrapt. Ik ben, zooals u terecht heb opgemerkt een groote, plompe lomperd. Ik weet dat u woedend op mij was, maar u behoeft er geen veete van te maken. Waartoe zou dat dienen?" ☞ Het meisje kreeg een kleur, maar keek hem kalm aan. Gaandeweg verscheen een guitige schittering in haar donkere oogen. „Ik vind," sprak zij, „dat uw woordenkeus nog al iets te wenschen overlaat, Mr. Ronan, en van u verwachtte ik zeer zuivere taal, Mr. Ronan." „Bedoelt u dit, omdat ik schrijf? Och, ziet u, ik schrijf geen litteratuur, alleen maar romans." „Denkt u dat ik dit verschil begrijpen kan?" „Dat kunt u als u een of twee van mijn verhalen hebt gelezen." ☞ Zij glimlachte voor den eersten keer. Jerry hield van dien glimlach. Hij verhelderde haar vrij ernstig gezicht in hooge mate. De koelheid, de trots verdween daardoor. „U hebt gehoord wat ik tot Camelia Bloggs zei?" „Ik kon het niet helpen." „U was lomp, ziet u." „Dat was ik," gaf hij toe. „Maar de hoofdzaak is; hebt u mij vergeven?" „Och — ja." „Dank u! Mag ik rooken?" „Als u er lust in hebt." Zij keek hem peinzend aan, terwijl hij zijn pijp stopte en aanstak. „Ik meen mij te herinneren," sprak zij, „een verhaal van u, waarin de held letterlijk den stier bij de horens pakte en op den grond smeed." „Dat heb ik geschreven. Een kranige kerel, die held." „U weet dus hoe het gedaan moet worden. Waarom gaat u dan niet naar beneden en doet het." „Voor geen geld ter wereld," zei Jerry, „ik verbaas mij over uw primitieve gevoelens. U hadt een maagd uit het oude Rome moeten zijn, genietend van de gevechten van mannen en wilde dieren in de arena onder u." „Ik zie geen enkele waarschijnlijkheid van een gevecht." „Ik ook niet," gaf hij zachtzinnig toe. „Ik heb eerbied en liefde voor dieren." „O," merkte zij onschuldig op, „ik dacht dat u misschien op ze neerzag, op stieren voornamelijk." „Die is raak," erkende hij „en ook waar." ☞ Hij rookte rustig en keek haar goedkeurend aan. De roode stier daagde beneden de heele wereld uit tot een gevecht. „Ik zie," merkte Jerry na een poosje op, „dat ik heel wat heb gemist door het feit dat ik u niet vroeger heb gekend. Die gezegende stier! En nu wij kennis gemaakt hebben, zou ik u willen verzoeken u een bezoek te mogen brengen." „Wij ontvangen weinig menschen," sprak zij ontwijkend. „Dat is geen direct antwoord." „Waarom zou u ons bezoeken?" vroeg zij. „Een direct antwoord! Denkt u dat ik verlang — als copy te worden gebruikt? Noemt men dat niet zoo? Denkt u dat wij bestudeerd en ontleed willen worden en verwrongen voor een van uw boeken?" (Wordt vervolgd).

Verbeteringen.

☞ In het artikel „Een Sproke-land" en de onderschriften van de daarbij behoorende afbeeldingen (no. 1 van dezen jaargang) leze men in plaats van Toreur: Tozeur; in plaats van El Ondiane: El Oudiane; in plaats van Oned: Oued.

FONTAINEBLEAU. COUR DES FONTAINES.

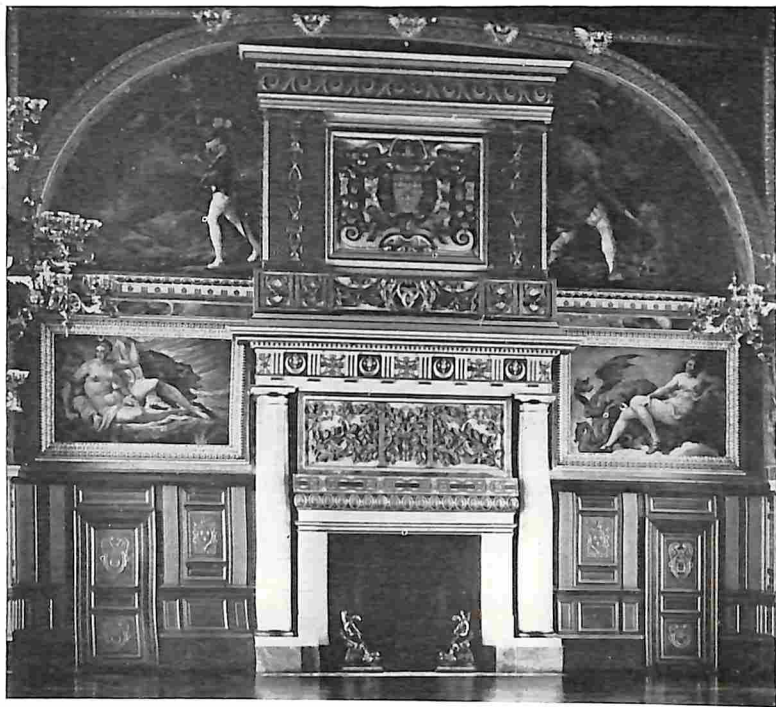
PALEIZEN EN KASTEELLEN OM PARIJS.

(Vervolg).

HERINNERINGEN aan Frankrijk's op het schavot gestorven koningin, wij vinden ze ook te
FONTAINEBLEAU,

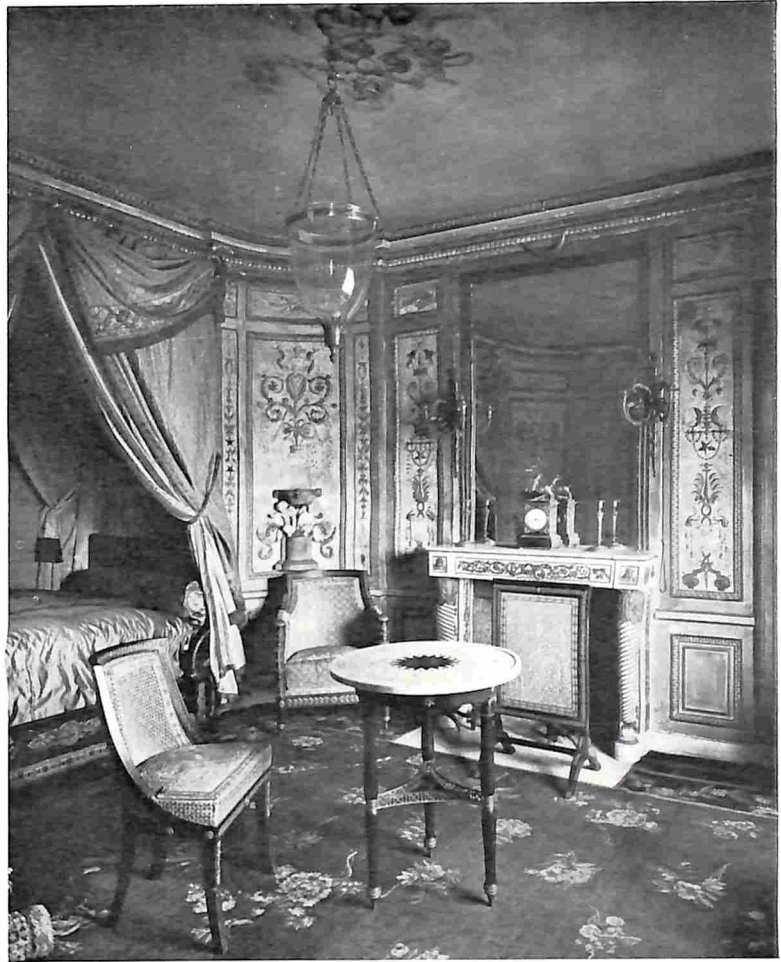
waar temidden van heel het chaotisch-harmonisch gebouwen-complex de appartementen van Marie-Antoinette, grenzend aan de statige vertrekken, waar de Groote Keizer zijn edicten uitvaardigde en zijn diepe vernedering doorleed, een vrouwelijke, verfijnde en kinderlijk-speelsche sfeer bewaren. Daar is het boudoir der koningin, door architect Mique, den bouwer van Petit Trianon en van „le hameau”, omstreeks 1780 ontworpen. Daarboven richtte hij het Turksche boudoir in, een comfortabel, rustig en afgezonderd nestje, van de benedenkamer uit bereikbaar. Ze zijn door de broeders Rousseaun gedecoreerd, wat gewild, 'n beetje bizar met de Turkenkoppen, de halvemanen en de paardestaarten, die overal in de versiering terugkeeren. Niet minder dan 29500 francs werd voor deze kamer besteed, het bed alleen met zijn rood zijden, goudgebrocheerde dekens en gordijnen, kostte 3500 francs, terwijl op last van Napoleon in 1805 overal spiegels werden aangebracht, waarvoor 7698 francs werden betaald. 't Was dan ook bedoeld te worden de kamer van keizerin

Joséphine (die er echter weinig verbleef), vlak bij de Grands Appartements. De Grands Appartements, die het paleis te Fontainebleau kenmerken als het paleis van Napoleon, al gaat de oorsprong van het paleizen-complex zoover terug, dat met tamelijk groote zekerheid Lodewijk VI de stichter wordt geheeten, al hebben ongeveer alle koningen van Frankrijk het hunne ertoe gedaan om de meest wonderlijke staalkaart van Fransche architectuur saam te stellen. Haast chronologisch beleven we Frankrijks historie, als we achtereenvolgens Versailles, Grand en Petit Trianon, Fontainebleau, Malmaison bezoeken. Van wat vóór Lodewijk XIV ligt, vertellen Pierrefonds, Rambouillet en gedeelten van Fontainebleau minstens even nauwgezet als de bovengenoemde paleizen van het moderne Frankrijk. Misschien is 't, omdat dit moderne Frankrijk zulk 'n enormen invloed op onze cultuur heeft geoeffend, dat de gebouwen, die de laatste vier eeuwen vertegenwoordigen, een vastomlijnd monument in onze herinnering beteekenen. En daarom is 't, dat Napoleon, die voornamelijk zorgde voor de meubileering der gebouwen, ofschoon enkele vertrekken zelfs nog meubelen uit den tijd van Lodewijk XIII bewaren, den meesten invloed uitoefent op den bezoeker, die overal de uitdrukking van de keizerlijke grootheid aanschouwt. Daar zijn in de eerste plaats de Grands Appartements, de staatsievertrekken van den grooten keizer, waar een later geslacht vol piëteit bijeenbracht, wat den man, wiens genie door ieder wordt erkend, toebehoorde. Daar vinden we den steek, dien Napoleon droeg, toen hij zijn eerste ballingschap op Elba was ontvlucht, daar is een klein medaillon met een vlok haar van den keizer, daar is de sfeer van ongelooflijke despotie, van een even ongelooflijken ondergang. Reeds in het begin van 1803 had de eerste consul zich naar Fontainebleau begeven, om te zien, waarvoor deze paleizen, „la vraie demeure des rois”, gebruikt konden worden. Ze werden aanvankelijk ingericht als militaire school, als ambtswoning der ministers, als residentie der Consuls. In 1804, toen het keizerrijk was geproclameerd, besloot hij zoo spoedig mogelijk Fontainebleau waardig te maken paus Pius VII te ontvangen, waarvoor de appartementen der koningin-moeders in gereedheid werden gebracht, met een allesverbijsterende luxe, welke we straks nader zullen beschouwen. Sindsdien werd Fontainebleau voortdurend door de keizerlijke familie bezocht. In den herfst van 1807 werd met vorstelijken luister het huwelijk van Napoleons broeder Jérôme, koning van Westfalen, met de prinses van Wurtemberg te Fontainebleau voltrokken. Talloos waren de feesten, 7000 lampions verlichtten het paleis, het park, de vijvers; groote jachten door den keizer zelf geleid werden georganiseerd. En 14 October 1807 legde Napoleon voor het diplomaten-corps, in de troonzaal in plechtige zitting veree-

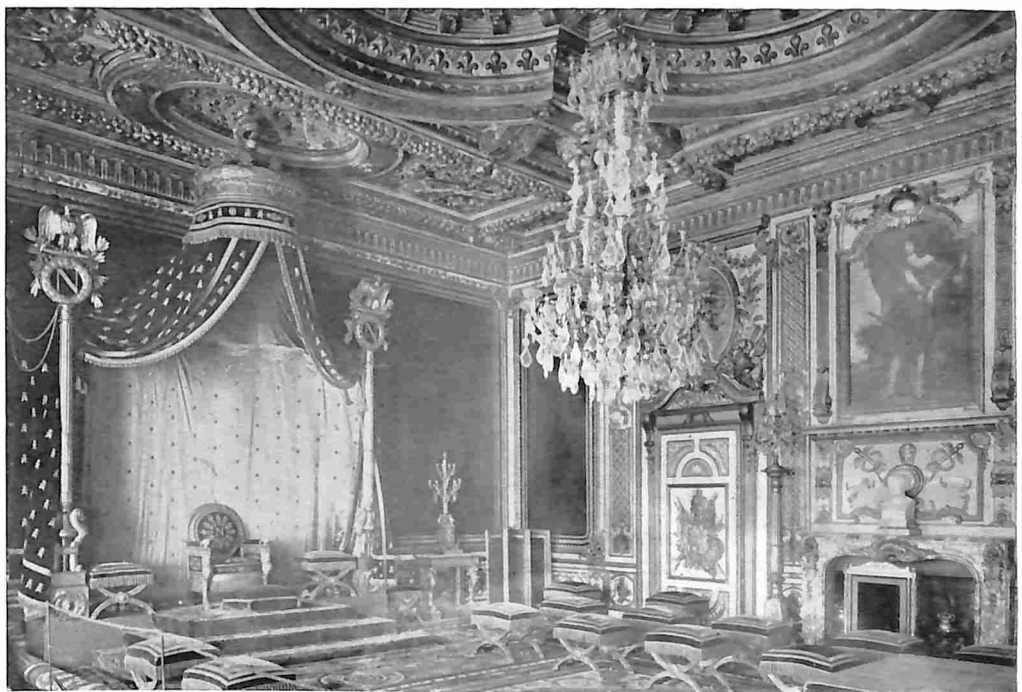
FONTAINEBLEAU. WAND IN DE GALERIE HENRI II.

nigd, dat hij voortaan geen commercieele of diplomatieke betrekkingen met Engeland zou dulden. Het continentale stelsel was in werking getreden, het hoogtepunt van Napoleons glorie was bereikt, haast onmerkbaar nog naderde de ondergang. De ondergang, waarvan het kleine mahoniehouten tafeltje getuigt in den Salon rouge, met zijn diepe snede, door den vernederden keizer daarin gekerfd, met het koperen plaatje, dat de notitie draagt: *Le 5 avril 1814, Napoléon Bonaparte signa son abdication sur cette table, dans le cabinet de travail du roi, le deuxième près la chambre à coucher, à Fontainebleau.* In den nacht van 11 op 12 April deed de keizer een poging om in die slaapkamer het ondraaglijke leven te ontvluchten. Hij trachtte zich te vergiftigen om niet de vernedering te ondergaan, welke men van hem eischte. Het was hem onmogelijk definitief zijn troonsafstand te ratificeren. Toen men hem het document bracht, dat hij moest ondertekenen, en hij het vluchtig doorloopen had, had hij met moeite zijn eerste opwelling van drift onderdrukt, die hem bijna ertoe gebracht had het papier te verscheuren. Hij had zich weten te beheerschen, maar overstelpt door smart, was hij vastbesloten zijn ongeluk niet te overleven. En, in zijn slaapkamer teruggekeerd, nam hij 't pakje opium, dat zijn lijfarts Yvan hem had gegeven, toen hij op den terugtocht uit Rusland, ieder oogenblik op het punt stond door zijn vijanden gevangen te worden genomen. Hij nam 't zonder aarzeling en aanstonds deed het gif zijn uitwerking. Ontzettende pijnen doorleed hij, maar 't mocht niet zijn. Zijn ijzersterke constitutie deed hem opgewassen zijn tegen den dood, die zich niet liet dwingen. „Dieu ne le veut pas, God wil 't niet” en gelaten gaf Napoleon zich over aan zijn lot, dat hem éénmaal nog gunstig zou zijn. Eenmaal nog zou de dag aanbreken, die hem opnieuw de hoop bracht, dat zijn zoon, de koning van Rome, als heerscher zou staan boven de volkeren. In de slaapkamer, waar de groote keizer in 1814 zelfmoord trachte te plegen, staat nu nog de wieg, die eenmaal de geheele wereld voor den stichter der nieuwe monarchie beteekende. Een stichter, die zich stelde boven iedere wereldlijke en geestelijke macht, die den paus zelfs tot zijn volkomen werktuig had gemaakt, een werktuig, wien alle eer bewezen werd, voor wien, toen hij genoodzaakt werd om naar Parijs te komen, opdat de nieuw te kronen keizer waarlijk de gezalfde Gods zou zijn, te Fontainebleau appartementen werden ingericht zóó weelderig, dat 't Pius VII vaak moet zijn toegeschenen slechts een boozen droom te beleven. 25 November 1804 werden hem de zoogenaamde Appartements des reines-mères als woonplaats aangewezen. Heel wat illustere gasten hadden deze vertrekken binnen hun muren ontvangen, nadat Hendrik II ze had laten inrichten: Cathérine de Médicis, Anna van Oostenrijk, Maria Theresia hadden ze achtereenvolgens bewoond. Reeds vroeger had keizer Karel V er gelogeerd als gast van Frans I, de paradebedden voor den doop van Lodewijk XIII en zijn zusters werden er 14 September 1606 opgericht: gastvrij werden er de koning en koningin van Engeland, toen ze 1690 een toevlucht in Frankrijk zochten, ontvangen, terwijl als verdere illustere gasten mogen worden genoemd Adelaide van Savoye, verloofd met den hertog van Bourgondië, Czar Peter de Groote en de Regent. Karel IV, de onttroonde koning van Spanje wordt er in 1808 geherbergd, niet bepaald op een plezierige manier, als we de instructies van den keizer betreffende dit verblijf nalezen: „De kanonnen moeten niet worden afgeschoten voor koning Karel, niet in Orleans, niet op Fontainebleau of Compiègne, nog veel minder te Parijs. Tijdens zijn oponthoud te Fontainebleau zal hij verblijven in de vertrekken van den koning van Holland (vroegere appartements des reines-mères). Hij zou bij zijn komst te Compiègne in een der verblijven voor buitenlandse vorsten bestemd, kunnen wonen; het is mogelijk dat de grands appartements niet op orde zijn. Ongemerkt zou hij aan dat verblijf kunnen missen, waarheen ik tijdens de groote jacht zou kunnen gaan. 't Is nutteloos, dat de dames, die naar Fontainebleau

FONTAINEBLEAU.
BOUDOIR VAN MARIE ANTOINETTE.

gaan om de koningin te ontvangen, er blijven, één of twee daargelaten, als het ze gelegen komt; want die menschen hebben zoo'n andere manier van leven dan wij! en bovendien gaat de koningin nooit van den koning weg, zoodat die dames al heel weinig bij haar zouden zijn.” Karel IV bleef er slechts een maand, om dan naar Compiègne te verhuizen. Te Fontainebleau ging het leven keizerlijk en weelderig verder. In Juli komt het jacht aan, door de stad Nantes aan Napoleon geschonken en door hem op zijn beurt aan zijn zuster Pauline gegeven: zestig paarden sleepten 't naar den karpervijver en 40 man waren voortdurend in de weer om de vlammen te blusschen, die telkens ontbrandden door de ontzaglijke wrijving. De jaren 1809 en 1810 brachten luisterrijke feesten te Fontainebleau: vele vorsten waren de gast van Napoleon. Zoo groot was de toeloop, dat een groot aantal der genoodigden met moeite een onderdak in de stad

FONTAINEBLEAU. TROONZAAL.

10 M. hoog. Overal zien we de naamcijfers van Hendrik II en Diane de Poitiers. Boven de deur is een estrade, met rijkgebeitelde leuning, waar de muziek zich opstelde. En daartegenover, aan het andere einde, bevindt zich de hooge schoorsteen, waarvoor eenmaal Cellini twee groote bronzen satyrs maakte, die tijdens de Revolutie tot geld werden versmolten en door Napoleon door Dorische zuilen werden vervangen. Guillaume Rondelet maakte al het beeldhouwwerk, maar ook hier verwoestte de Revolutie en veel van de tegenwoordige ornamenten zijn slechts stucwerk. Ook de schilderijen werden gerestaureerd onder Louis Philippe: al deze herstelling is echter geen beletsel om ons den indruk te doen ondergaan, welke ook de gezanten van Siam moeten hebben gekend, toen ze in 1861 Napoleon III geschenken kwamen aanbieden. Wel was Napoleon III toen op het hoogtepunt van zijn glorie: enkele jaren te voren was de kroonprins geboren, van wien we ook al sporen te Fontainebleau vinden. Hij immers bewoonde de eerste verdieping van de Appartements de Chasses, zoo genoemd naar de schilderijen, welke Louis-Philippe liet aanbrengen, enorme doeken, oorspronkelijk ontworpen voor gobelins, door Oudry van 1733—1737 geschilderd. Verschillende jachtscènes te Fontainebleau en te Compiègne worden erop voorgesteld. Hiermee verlaten we het paleis. 't Is slechts een uiterst vluchtige rondgang geweest, slechts hier en daar was 't mogelijk stil te staan; toch, we voelen met ons gaan de schimmen van een lang verleden, van aaneen zich reiende geslachten, we voeren met ons mee een uiterst verscheiden, een uiterst gecompliceerd beeld van Fransche kunst, waarin de eenheid, trots alles, steeds weer kan worden erkend. En we geraken hoe langer hoe meer onder de bekoring van al dat voorbij leven, van die vitaliteit, die naast het raffinement ook de adembeklemmende liefde kende voor het intense leven, dat aanrent door de wouden van Fontainebleau, nu nog, in weerwil van auto-cars en touristen, van een ongetemde woestheid, die niemand zou vermoeden op zoo korten afstand van la Ville lumière. Langs diepe ravijnen slingeren de wegen, romantisch ligt er het verlaten roovershol; de Table du Roi met de groote platte steenen tafel met de rechtopstaande steenen rondom roept herinneringen aan jachtgelagen. En de legende van den Grooten Jager leeft nog steeds. De Grooten Jager, die als in de Noordelijke landen, als een spookverschijning door de bosschen jaagt; honden bassen, hoorngeschal wordt gehoord en opeens staat hij voor u, afschuwelijk, zwart en schrikbaar, gelijk het Hendrik IV gebeurde, die een hartstochtelijk jager was. Denecourt, „le Sylvain”, zooals hij wordt genoemd, die zijn heele leven aan de bestudeering van het Bosch wijdde, heeft het toegankelijker gemaakt dan in de dagen, dat het de naaste omgeving was van de koninklijke paleizen, „een veilige oase in een zeer onveilige woestijn.”

(Wordt vervolgd).

RO VAN OVEN.

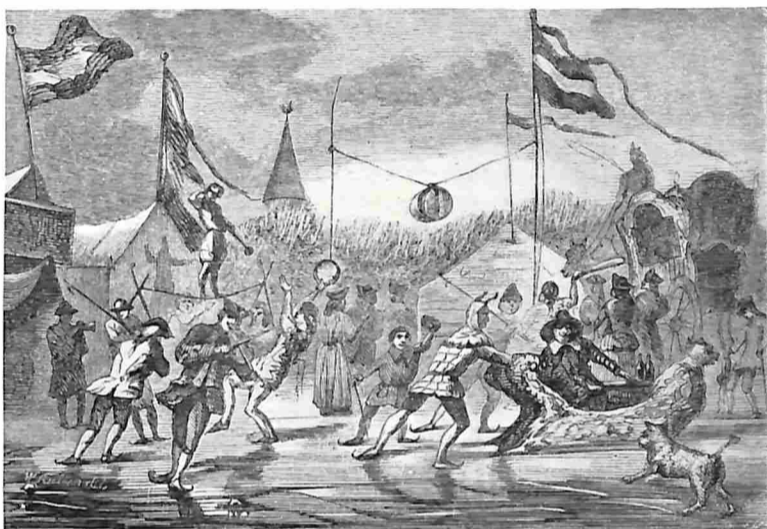
KOUDE WINTERS EN IJSVERMAAK IN VROEGER DAGEN.

MEESTAL komen wij er nog al goed af. Koude winters, werkelijk koude winters, behooren tot de zeldzaamheden — dit jaar schijnt wel alle koude achterwege te zullen blijven — en daarom ook blijft een strenge winter zoolang in het geheugen. De laatste was die van 1890 91, daar hoort men nu nog over „roemen.” Bijzonder vermaard is echter die van 1740 geweest. Ja 1709 was ook erg streng en 1823 niet minder, maar 1740 spant toch de kroon. Dat was de koude winter bij uitnemendheid en lang daarna sprak men nog van „de kou van 't jaar 40.” Het was toen beslist Nova-Zembla temperatuur en wellicht heeft Tollens er zich nog door laten inspireeren, door al die vreeselijke verhalen. Zooals het meer voorkomt had men al een jaar of tien geen goeden winter gehad. Echte „kwakkelwinters” en de schaatsenrijders klaagden steen en been. Wat waren ze blij toen er reeds met Allerheiligen van 1739 gereden kon worden. Lang duurde de pret niet want na St. Maarten was 't alweer dooi, met Kerstmis voorspelden de profeten alweer een kwakkelwinter en toen de nieuwjaarspret was afgelopen, „kreeg men de lente al in 't gesigt.” De profeten hadden het echter mis, voorloopig kwam de lente nog niet, integendeel begon de winter pas goed. Op 5 Januari begon het te vriezen en den volgenden dag vroom het nog harder en 't was zoo koud dat „yder besorgt was voor neus en

KOEK EN ZOOPIES EN DOBBELBAK OP DE BAAN.

ooren.” 9, 10 en 11 Januari waren de koudste dagen „alles verstijfde zoo door de strenge koude en vorst, dat niets, zelfs bij 't vuur, ontdooit kon blijven,” en, volgens de waarneming van Nikolaas Duyn te Haarlem, stond de thermometer van Fahrenheit twee graden onder nul. Op Zondag 10 Januari bleven zelfs de kerken leeg en den volgenden dag was er op de Botermarkt geen boer te zien, was de Noorder-

KERMIS OP 'T IJS.

markt ook verlaten en was er op de beurs geen koopman, die zaken deed. De menschen bleven thuis, want de wind „sneed met zulk een scherpigheit in het aangesigt, dat het ondraaglijk was.” De steenen bruggen scheurden, regenbakken sprongen en de profeten gingen weer aan het voorspellen. Nog zeven dagen, dan was 't gedaan met de wereld. De dampkring zou ijs worden, de menschen zouden bevriezen, de huizen ineenstorten. De aarde scheen niet meer gewoon te draaien

IJSSLEDEN. RECHTS EEN GROOTE SLEE, EEN SOORT DILIGENCE OP 'T IJS, LINKS EEN NARRESLEE.

Naar gravures van J. van Lamsvelt (einde 17de eeuw).

en daardoor was ons vaderland in de poolstreken verzeild geraakt. Maar de profeten hadden het alweer mis, gelukkig maar. Integendeel, die zevende dag was juist heel wat zachter, en 't was toen volle maan en waarachtig, het dooide een beetje. Ongelukkig was er ook een eclips en daar kwam de kou van, de maan kon er met den dooi niet tegenop en dus begon 't weer te vriezen, vertelden de profeten thans, en ditmaal hadden ze gelijk. ☼ Op 22 Januari was het ijs in den Amstel zoo dik, dat de ijsbreker er niet meer door kon en de bierbrouwers voor hun rekening een vaart naar Weesp moesten laten zagen, wat hun 2858 gulden kostte. Hendrik de Veer, een deftig burger, ging als zoovele anderen naar den ijsbreker in den Buiten-Amstel kijken, maar werd door de kou bevangen en stierf den volgenden dag. Vele menschen vrozen dood en vooral de schamele gemeente had het hard te verantwoorden. Alles was duur en er was o zoo weinig te verdienen. Het gebrek aan bruikbaar drinkwater was zoo groot, dat waterschuiten gewoon door de dorstlijdenden geplunderd werden en men het ijs uit den burgwal haalde om het te smelten. Datzelfde watergebrek deed zich in 1823 ook voor. De watervoorziening van de hoofdstad was toen wel een beetje beter, maar de 24 nieuwe stadsregenbakken waren niet voldoende. Langs de kust van de Noordzee lagen groote ijsdammen en niet alleen de Zuiderzee werd met wagens en sleden bereden, maar ook in de zeegaten en tusschen de eilanden lag het water geheel dicht en zat het ijs zoo vast als een muur. Maar ondanks al die ellende was er toch vreugde op het ijs. Overal waren ruime ijsbanen en ook een volledige „Kermis op 't ijs.” Een van de meest gewaardeerde oud-Hollandsche pretjes, die kermissen op 't ijs. Amsterdam had er twee. Een op den Amstel en een op het IJ. Aan koek en zoopjes geen gebrek. Stel je voor, een Hollander, en speciaal een Amsterdamer — die waren immers al vanouds de „Amsterdamsche koeketers” — zonder koek. Nu en een zoopje, dat dagteekent al uit den Germaanschen tijd, dat hoort er bij. Amsterdam was bijzonder rijk aan kroegen en 't heele jaar door zaten de brandewijnverkoopers en verkoopsters met stalletjes langs de straten en de grachten en ook op de bruggen en pleinen. Die gingen nu allen naar het ijs en er waren dus „zoopjes” genoeg te krijgen. Alle kasteleins sloegen er tenten op en staken een vlag met een zwaantje uit en een groenen krans aan een stok.

Kom bij mijn, kom bij mijn,
Zoetekoek en brandewijn!

Ook mallemolens waren er, de zoogenaamde draaisleedjes. In het ijs werd een paal geslagen en om dien paal draaide aan dikke touwen een aantal platte sleedjes, die ook weer aan elkaar verbonden waren. De jongens, want 't waren hoofdzakelijk kinderen, zorgden zelf voor de beweging en liepen „in de touwen”, terwijl hun kornuiten in de sleedjes pijlsnel over het ijs gierden. ☼ Alles wat anders op een kermisplein stond, was nu op de ijsbaan te vinden. Koorddansers, goochelaars, kwakzalvers, wafelkramen, muziek en dans, ja men vermaakte zich wel, ondanks de koude. En omdat de straat leeg was en het ijs vol, hadden ook vele neringdoenden er hun winkels en werkplaatsen opgeslagen. Zilveren

lepels met opschriften werden als gedachtenis aan het ijsvermaak gekocht. ☼ Door de vorst waren de wegen hard en hobbelig en daarom verkoos men liever de gladde ijsbaan. De rijke Amsterdammers, die hun hofsteden aan den Amstel hadden, inviteerden vrienden en kennissen en men reed er in, inviteerden vrienden en kennissen en men reed er in ruituigen heen, alles over het ijs. Jacob Bicker Raye vertelt in zijn journaal: „Den 28n Januari ben ik, met een koets van den heer Willem Bus, met drie paarden bespannen en met ons vieren daarin, over 't ijs op den Amstel naar diens hofstede Oostermeer gereden.” Willem Bus was schatrijk, hij woonde op de Keizersgracht bij de Spiegelstraat, maar had nu eens zijn vrienden gevraagd op zijn buitengoed bij Ouderkerk te komen en had ze daar „zeer nobel getrakteerd,” precies zooals hij dat anders zomers gewoon was te doen. Op 26 Februari kwamen te Enkhuizen, en ook de Noordhollandsche 3000 schaatsenrijders uit Friesland, en ook de Noordhollandsche 3000 schaatsenrijders uit Stavoren. ☼ Eerst op 10 Maart duurde nog lang voordat het ijs geheel verdwenen was. Toen het reeds acht dagen gedooid had, slaagde men er pas in de Haarlemmertrekvaart open te maken. De eerste trekschuit kon dus weer vertrekken. Ongelukkig volgde op dien kouden winter nog een koude lente en was de zomer ook maar schraal. Gevolg hiervan weer een ongekende duurte. F. B.

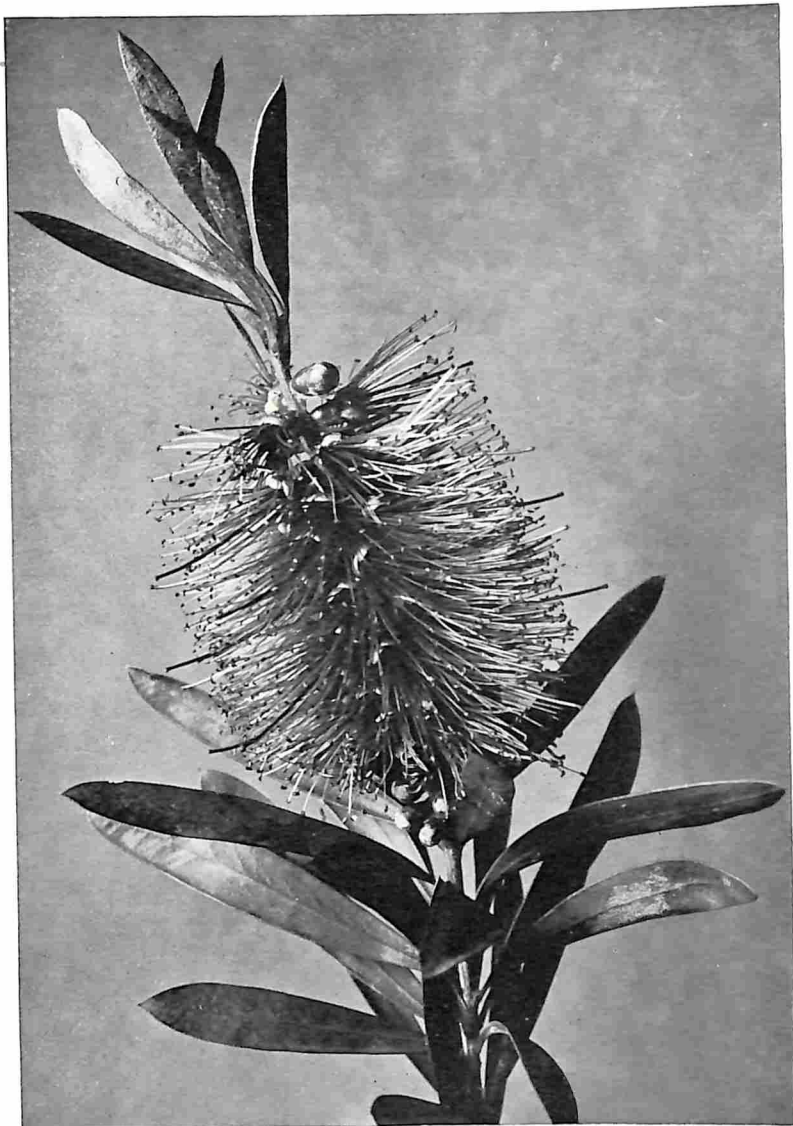

Foto C. Steenbergh.

BORSTELBLOEMEN.

BLOEIEND TAKJE VAN DE *CALLISTEMON PHOENICEUS* LINDL.

meer over. Vele zeldzame soorten zijn daarmede geheel uit de cultuur verdwenen, en, zooals het meer gaat, thans begint men het verlies van een bezit te betreuen, dat niet zoo heel gemakkelijk meer terug te krijgen is. Dat is o.a. het geval met de vroeger zoo gezochte Kaapsche en Australische heestergewassen. Wie, die zich de tuinbouw-tentoonstellingen van een veertig jaar geleden herinnert, geniet niet nu nog van de onberispelijk gekweekte boompjes, overdekt met de bekoorlijkste, vaak grillig gevormde, en schoon gekleurde bloempjes? Ze zijn verdwenen, de prachtige *Banksia's*, de *Dryandra's*, de *Grevillea's*, de vele bekoorlijke Kaapsche *Ericasoorten*, de *Epacrissen*, *Boronia's*, *Eriostemons*, enz., enz., niet alleen op de buitens, maar ook bij de kweekers, die de cultuur dezer gewassen als niet loonend meer ondervonden. ☼ Toch zijn er gelukkig verschillende soorten die de geweldige inzinking van de oude plantenliefhebberij hebben overleefd, en vindt men hier en daar nog zulke plantensoorten,

BORSTEL- BLOEMEN.

DE opkomst en voortschrijdende vergemakkelijking van het internationale verkeer is in vele opzichten noodlottig geweest voor de liefhebberij van het aanleggen en aanhouden van groote collecties van uitheemsche gewassen. Zij heeft de rust, die noodig is om zich daaraan te wijden en zich er in te vermeien, verbroken; men gaat thans liever de landen opzoeken, waar de verschillende planten in natuurstaat groeien, en spaart zich de moeiten en kosten om uitgebreide, goed gesorteerde plantenverzamelingen in stand te houden. Tal van kostbare plantencollecties, die den roem van menige buitenplaats en plantenliefhebber uitmaakten, zijn verdwenen, en van de vroegere glorie is weinig meer over. Vele zeldzame soorten zijn daarmede geheel uit de cultuur verdwenen, en, zooals het meer gaat, thans begint men het verlies van een bezit te betreuen, dat niet zoo heel gemakkelijk meer terug te krijgen is. Dat is o.a. het geval met de vroeger zoo gezochte Kaapsche en Australische heestergewassen. Wie, die zich de tuinbouw-tentoonstellingen van een veertig jaar geleden herinnert, geniet niet nu nog van de onberispelijk gekweekte boompjes, overdekt met de bekoorlijkste, vaak grillig gevormde, en schoon gekleurde bloempjes? Ze zijn verdwenen, de prachtige *Banksia's*, de *Dryandra's*, de *Grevillea's*, de vele bekoorlijke Kaapsche *Ericasoorten*, de *Epacrissen*, *Boronia's*, *Eriostemons*, enz., enz., niet alleen op de buitens, maar ook bij de kweekers, die de cultuur dezer gewassen als niet loonend meer ondervonden. ☼ Toch zijn er gelukkig verschillende soorten die de geweldige inzinking van de oude plantenliefhebberij hebben overleefd, en vindt men hier en daar nog zulke plantensoorten,

die herinneren aan den ouden gloriëtijd. Onder deze behooren o.a. de planten, hierboven vermeld. ☞ Ik heb met den naam „Borstelbloemen” de soorten van het geslacht *Callistemon* op het oog, maar men zal dien naam in geen enkel boek vermeld vinden; om de eenvoudige reden dat de soorten van het geslacht *Callistemon* onder geen Nederlandschen naam bekend zijn. De Duitschers duiden deze planten wel aan in hun taal, in letterlijke overzetting van het woord *Callistemon*, nml. „Schönfaden” (Meeldraadschoone). De naam *Callistemon* is nml. samengesteld uit twee Grieksche woorden, t.w.: *kallos* dat „schoon” en *staemon*, 't welk „meeldraad” beteekent. Daarevens wordt ook de naam „Reiherbusch” (Reigerstruik) aan deze planten gegeven. ☞ Hoe toepasselijk de naam „Schönfaden” op zichzelf ook moge zijn, als men de plant voor zich in bloei ziet, feitelijk zegt hij toch niet veel. Want er zijn meerdere planten met mooie, schoon gekleurde meeldraden. Het woord Borstelbloemen is in onze taal wel een karakteristieke aanduiding voor de *Callistemons*, want als men zich een lampegglasborstel voorstelt, heeft men een volkomen juist beeld van den vorm der bloemaren bij het geslacht *Callistemon*. Trouwens, in den tuinbouw duidt men niet zelden de *Callistemons*, wegens de eigenaardige, cilindervormige bloeiwijzen, als Lampepoetsers aan. ☞ De bloeiwijzen danken haar vorm aan de lange, kleurige meeldraden, die den top der bloemen hebben overgenomen; die bloemen zijn zittend, en over een lengte van 7 tot 10 à 12 c.M. bevestigd om de twijgjes, welke aan den top doorgroeien. ☞ Zulke takjes kunnen later opnieuw bloeien, en men vindt op hetzelfde takje vaak bloemen, en vruchtjes uit een vorige bloeiperiode. ☞ Wilt de bloemblaadjes zeer kort zijn, daarentegen de meeldraden zeer lang, talrijk en gekleurd, en de ongesteelde bloempjes dicht op elkander om de takjes met een verlengden top zitten, krijgt het geheel treffend het uiterlijk van een lampegglaswischer, zooals de afb. op bladz. 56 duidelijk te zien geeft. Zulke bloeiwijzen noemt men wel stengel-aren. ☞ De bouw der bloemen is overigens als bij andere *Myrtaceae* (Myrtachtige planten), d.w.z. ze zijn vijftalig, en bestaan uit vijf afgeronde kelklobben, die meestal afvallen, en vijf kleine bloemkroonblaadjes. De talrijke meeldraden, met den stijl in het midden, staan bij de meeste soorten vrij, terwijl het vruchtbeginsel onderstandig is. De vruchtjes zijn houtachtig en zeer hard van schaal, en blijven vele jaren aan de takken bevestigd; ze bevatten vele fijne, lichte zaden, die in de vruchtjes lange jaren hun kiemkracht behouden. ☞ De „Index Kewensis” vermeldt een 20-tal soorten, welke voor het overgrote meerendeel in Australië voorkomen. Het zijn heesters of kleine boomen, welke men op de kleur der bloemen (meeldraden) in twee groepen kan verdeelen; bij sommige soorten, zooals bij *Callistemon pinifolius* DC. en *C. salignus* DC. zijn die bloemen groenachtig geel, bij andere zooals bij *C. lanceolatus* DC., *C. speciosus* DC., *C. phoeniceus* Lindl., *C. coccineus* F. v. Muell. zijn ze rood. ☞ De bladeren der *Callistemons* zijn lancetvormig, zooals bij *C. lanceolatus*, of lijnvormig zooals bij *C. rigidus* R. Br., tot priemvormig zooals bij *C. brachyandrus* Lindl. Bij kneuzing verspreiden zij een aromatischen geur. ☞ De meest gekweekte soorten zijn *Callistemon lanceolatus*, *C. speciosus*, *C. phoeniceus* en

verwante vormen. De beide afbeeldingen stellen een bloeiende plant en een afzonderlijk bloemtakje van *C. phoeniceus* Lindl. voor, een soort, die nauw aan *C. speciosus* en *C. lanceolatus* verwant is. *C. phoeniceus* heeft smal-lancetvormige bladen, die in verspreiden stand om de takken staan. Zij zijn van 5 tot 12 c.M. lang, naar den top in een punt toeloozend, naar den voet versmald, en geheel onbehaard. De jonge blaadjes echter zijn zacht-zijdeachtig behaard. De twijgjes zijn geelbruin. ☞ De kleur der bloemen (hier dus eigenlijk der meeldraden) is glinsterend licht-wijnrood, waarmede ze duidelijk verschilt van *C. lanceolatus*, welker bloeiwijzen scharlakenrood zijn. Van deze soort bestaat een mildbloeiende variëteit, de *C. lanceolatus* var. *semperflorens*. De bloemisten gebruiken voor deze plant veelal den naam *Metrosideros semperflorens* Lodd. Vroeger werd deze plant veel gekweekt, omdat ze reeds als kleine plant bloeit, en, na den hoofdbloei, welke van Juni tot Augustus plaats heeft, nog voortgaat nieuwe bloeiwijzen te ontplooiën. ☞ Van de soorten met gele bloemen is

Foto C. Steenbergh.

BORSTELBLOEMEN.

BLOEMEN EN TAKKEN V. D. CALLISTEMON PHOENICEUS LINDL.

steekjes wordt stevig aangedrukt. Daarna giet men de aarde nat en zet over elken pot een glazen stomp. ☞ Hoewel geen eigenlijke kamerplant, kan men de *Callistemons* toch heel goed in huis uit laten bloeien. Ze vormen dan in dien tijd een ongemeene decoratie, en kunnen na den bloei weer in den tuin, of, loopt het tegen den winter, in een koele serre of koude kas gezet worden. Ze kunnen dan, bij goede behandeling, het volgende jaar opnieuw bloeien.

A. J. VAN LAREN.

DE STORMVLOED IN 1825.

WIJ zouden boven dit artikel ook de woorden kunnen plaatsen: „Een groote ramp herdacht”, want zeer zwaar werden de lage kuststreken in ons land, in de eerste week der maand Februari een eeuw geleden, door dezen stormvloed geteisterd. Wat er in die bange dagen, den 3en, 4en en 5en Februari 1825 geleden en gestreden werd, de aangrijpende tooneelen, die toen in de zwaar beproefde streken hebben plaats gehad, en vooral ook de bewonderenswaardige heldendaden, toen

verricht, dit alles verdient wel, dat het thans, al is het maar om er nog even kennis van te nemen, wordt herdacht. ☼ De weinige ouden van dagen, die in die streken geboren en getogen zijn, en met graagte de verhalen over den watersnood van '25 uit den mond van groot- of overgrootouders opvingen, zullen er weldra niet meer zijn, en nu mag het zeker gepast geacht worden, het tegenwoordige en komende geslacht in de gelegenheid te stellen er iets van te lezen. ☼ Zoo lang deze lage landen aan de Zee bewoond zijn, hebben de bewoners in den loop der 20 eeuwen, moedig volhardend, met overleg, en taai geduld, gestreden tegen hun buur de Zee, wel hun weldoenster, maar als storm en vloed samenwerkten, dikwijls een zoo geduchte vijandin, dat ze land en volk niet zelden met ondergang bedreigden. ☼ In het „Gedenkboek van Nederlands Watersnood in 1825”, een jaar daarna uitgegeven, wordt van niet minder dan 240 vloedden gewag gemaakt, waaronder er waren, die geheele streken verzwolgen, andere die de richting der rivieren veranderden, dorpen deden verdwijnen en in de eerste eeuwen soms de bewoners noodzaakten andere streken tot woonplaats te kiezen. Die eeuwen durende worsteling om land, have en huis en leven te behouden, hebben ons volk gehard, tot een volhardende, moedige, en ook tot een godvreezende natie gevormd, die ook waar het een strijd om geestelijke belangen betrof, pal wist te staan voor wat ze bezat, haar recht, haar vrij- en onafhankelijkheid.

Neerland bukt
voor geen ge-
weld!
Rustig zal het als
een held
Vloed en dwang
en onrecht
keeren!

☼ Maar die stormvloed in 1825 waartoe we ons nu willen bepalen, overtrof in bijna alle opzichten zijn voorgangers. ☼ Het water steeg hooger, het aantal dijkbreuken was grooter, de geweldige kracht der golven sterker en het geteisterde gebied uitgestrekter; dan men het in vele eeuwen gekend had.

☼ Volgens betrouwbare opgaven (zie Beschrijving van Overijssels watersnood door J. ter Pelkwijk 1826) bereikte het water in het Noordwesten van Overijssel, waar wel het meest geleden werd, een hoogte van 2,4 M boven A.P., terwijl het te Amsterdam tot 1.75 M klom. Dit verschil is verklaarbaar, als men bedenkt, hoe de stormwinden uit het Westen komende, het water uit de Zuiderzee Oostwaarts opstuwden tegen de kusten van Gelderland en Overijssel, met groote kracht in den inham tusschen Vollenhove en Kampen dreven, zoodat het uitgestrekte gebied tusschen Steenwijk, Meppel, Zwolle en Kampen, in een woest golvende zee werd herschapen. ☼ Wat verder de uitgestrektheid van den vloed van 1825 betreft, volgens de kaart in het gedenkboek voorkomend, overstroemde de vloed deelen aan onze kusten van Nieuwpoort — België was toen nog één met Nederland — tot den Dollart. En ook buiten ons land ondervond men de ellende van den vloed aan de Oost-Friesche en Deensche kusten. ☼ Verder doet die kaart ons zien, dat het Noorden van ons land in veel hoogere mate overstroemd werd en dus geleden heeft, dan het Zuiden. In het Zuidelijk gedeelte waren geïnuundeerd: deelen langs de Westerschelde, bij Biervliet, aan de Schelde bij Antwerpen, Zuidelijke deelen van de eilanden Zuid-Beveland, Tholen, Flakkee; de streek langs den noordelijken oever der Nieuwe Maas bij Rotterdam, en langs Lek, Noord en de Merwede, de Biesbosch en wat Oostwaarts daarvan ligt. ☼ En in 't Noordelijk deel het IJ tot Purmerend, (de Purmer uitgezonderd), de kuststreek ten Noorden van Edam, de

Geldersche kust van Amersfoort (Spakenburg) tot Hattem, en het gebied van Overijssel langs den Oostelijken oever van den IJssel ten N. van Olst, de geheele Zwartewaterstreek en het landschap van Vollenhove. Het geheele Zuidwesten van Friesland van de Zuiderzeekust tot Drachten en Bolsward en noordwaarts de Bildtstreek, Anna, L.V.-Parochie e.a., verder deelen langs de Lauwerszee, den Dollart bij Delfzijl, Termunten en Statenzijl. ☼ Een samenloop van omstandigheden was oorzaak van dezen buitengewonen stormvloed. Het water der aangrenzende zeeën, als de Noordzee, was zeer hoog tengevolge der vele en hevige regens in de herfstmaanden van 1824 gevallen, en 't was springtij met ongekend hoog water, en nu werkten zon en maan samen om het water als 't ware op te trekken. Toen de springvloed zijn hoogsten stand had bereikt, joeg een orkanische stormwind, die uit het Z.W. door het Westen naar het N.W. liep, de watermassa in de Zuiderzee naar de Oostelijke Noordelijke kusten dier zee en dreef het water met kracht in den straks genoemden inham bij den hoek van Voorst. Hierbij kwam dat de zeedijken, die maandenlang zware regens en hoog water hadden moeten door- en weerstaan, doorweekt en verzwakt waren. Vandaar het groot aantal doorbraken en plotselinge opkomst van den vreeselijken vloed. Tusschen Kuinre en Zwartsluis, een afstand van circa 6 uur kwamen niet minder dan 22 doorbraken

voor, waarbij bij sommige de ondergrond van 1 tot 13 el was uitgespoeld. In de dijken langs het Zwartewater en die tusschen Kampen en Genemuiden ontstonden 4, in den IJseldijk tusschen Kampen en Wilsom 5 dijkbreuken. ☼ Zonder dat de bewoners dezer streken er op verdacht, of voorbereid waren, had het zeewater binnen weinige oogenblikken overal in de ondergelopen polders vrijen toegang gekregen. Zoo was op den

DE STORMVLOED IN 1825.
AANKOMST VAN VLUCHTELINGEN TE AMSTERDAM NA DE OVERSTROOMING
OP 5 FEBRUARI 1825.

kwaden Vrijdag van 4 Februari al het land tusschen Kampen en Steenwijk onder vreeselijk geweld van sneeuw- en hagelbuien, met donder en bliksem en langdurige stortregens, in een woest golvende zee veranderd, waarboven de daken der huizen als groote zwarte stippen uitstaken. ☼ Niet weinig werd de ellende vermeerderd, daar dit alles zoo spoedig en zonder dat men er op gerekend had, geschiedde. Ternauwernood hadden de ontstelde bewoners tijd gehad op eigen levensbehoud bedacht te zijn, zoodat velen hun vee moesten zien verdrinken, hun have ten deele zagen wegdrijven. Dan vluchtten de arme slachtoffers naar de zolders van hun reeds wankelende, door de golven bestormde woningen, en ook daar niet veilig, door een opening op het dak van hunne huizen, van waar hun angstig geschrei en geroep over de woeste wateren weerklonk. En daar, blootgesteld aan de gure en felle winden, ook in den donkeren nacht van 4 op 5 Februari, verkleumd en verstijfd van koude, waren ze nog niet veilig. Meermalen gebeurde het, dat de hevige stormwinden het zwakke dak van het bouwvallige huisje wegsleurden, en zag men de arme slachtoffers op stukken ervan, op hooimijten of hooibultjes in den vreeselijken kouden nacht op de rollende baren rondrijven, angstig om redding roepende of biddende, niet zelden dorst en honger lijdende. Men vond verkleumde en verstijfde mannen en ook vrouwen vastgestrengeld in de takken van boomen, soms reeds overleden. ☼ Het droevigst en meest hopeloos was de toestand der bewoners, zooals die van Blankenham en

Foto v. d. Mark.

IN SUMATRA'S OERWOUD.
DE KLOOF VAN DE BAH HAPIL.

waarin reeds het water stond. Oude vrouwtjes, reeds geheel of bijna bewusteloos, werden met groote moeite uit hun bedstede naar het dak en daarover naar de wankelende schuit gebracht. Soms kwamen de redders te laat en vond men moeders en dochters en kinderen verkleumd in een boom, op een gebroken dak of zag men de lijken met den stroom meegevoerd. ☼ Wie die verhalen leest, bijv. in de plaatselijke couranten, van de geteisterde gemeenten in Overijsel en Gelderland, in de laatste maanden verschenen, wordt diep getroffen door het innig tragische, maar niet minder door de daden der edelmoedige helden, die, als de beurtschipper van Steenwijk op Amsterdam, met zijn knechten 3 dagen en nachten niet anders deed dan redden, de arme bewoners uit hun huisjes haalde, ze van 't noodige voorzag en in zijn vaartuig meer dan twee honderd van den dood verlost en te Steenwijk bracht, waar meer dan 1500 vluchtelingen met liefde en zorg werden ontvangen en gehuisvest. ☼ Hoeveel hooger staan deze helden in den nood, boven de vechtersbazen in den oorlog. Hier: vrijwillige en onbaatzuchtige opoffering, menschlievendheid, liefde, redding, zegen en dankbaarheid; en in den oorlog: haat, dood, vernieling, wrok en vloek van de overwonnenen. Hier: een heilige geest, die allen bezielt; in den krijg een satanische woede, die de menschen tot duivels maakt en wrok en vijandschap in de harten zaait. ☼ En na den storm? In elke plaats kon men ze aanwijzen: ongelukkigen, die huis en have, alles verloren hadden: hun vee verdronken, hun landbouwgereedschappen weggedreven, hun huis en have vernield of weggespoeld, hun voorraad aardappels, of koren of brandstof verloren gegaan. Welvarende boeren en boertjes in weinige uren arm geworden, verveeners en turfgravers, nauwelijks aan den dood ontkomen, die hun duizenden turven hadden zien wegdrijven en nu vol angst en vreezen den komenden zomer tegemoet gingen. ☼ Met het wegvloeiën van het water was dus de ellende niet geëindigd, ook hierom niet, omdat, als meestal na zoo'n vloed, in de onder water gelopen streken epidemieën uitbraken, koortsen en andere ziekten. Geen wonder; de grond was weken lang doorwaterd en doorweekt, de bodem met een laag slib bedekt, vele cadavers van doode beesten hadden de lucht verpest, de huizen waren door en door vochtig, en de door dit alles ontstane uitdampingen brachten ziekten. Hoevelen waren er ook, die tengevolge van geleden koude en honger, en vochtigheid en ontbering, ziek waren en hun krachten hadden voelen verminderen. Het aantal sterfgevallen in den loop van 1825

Doornspijk, waar punters, bokken ofschuitten, de onmisbaarste middelen tot redding, ontbraken. ☼ Maar Gode zij dank, er waren in al die zoo schrikkelijk geteisterde streken helden, kloeke mannen, die met gevaar van eigen leven er op uitgingen om te redden, wat te redden viel. ☼ Die menschlievende dapperen, zij haalden met groot gevaar onder het bulderen van den storm, en op het woelige water, de in nood verkeerende plaatsgenooten van de daken der huizen, van de drijvende hooihoopen, uit de bedsteden,

was dan ook grooter dan in andere jaren. ☼ Voor de menschen, die dezen stormvloed hadden meegemaakt, waren het dagen om nooit te vergeten. Maar in deze droeve duisternis ontbrak niet het schoone licht, dat als een heerlijke sterre blonk. ☼ Naast de opofferingen der helden, de menschlievend en weldadigheid der weldoeners. Harten, beurzen, en zoo noodig deuren waren geopend om te helpen en te verzorgen, en wel te doen. ☼ Overal, in alle gemeenten werden commissies benoemd, collecten gehouden; van alle kanten, uit alle kringen kwamen liefdegaven om te steunen en te helpen; van allerlei vereenigingen; bijdragen van gezanten en consuls in het buitenland; van de equipages onzer schepen, van muzikanten en andere gezelschappen. Niet te vergeten wat de Maatsch. tot Nut van 't Algemeen deed, die ook diensten beloofde en helden vereerde. En op vorstelijke wijze gingen de leden der koninklijke familie voor. Er werd in het geheel 2.204.426.03 gulden bijeen gebracht. Willem I koning der Nederlanden gaf / 100.000, en evenveel Alexander I, keizer van Rusland. ☼ Er zou nog menig regel te schrijven zijn over het nut en de heilzame gevolgen ook van dezen tegenspoed en geweldige ramp. Wij willen er alleen op wijzen, hoe de mannen daarvoor aangewezen, de polder- en waterschapsbesturen, zich beijverden de vernielde dijken te herstellen, rekening houdende met wat deze watervloed hun geleerd had. Te laag en te zwak gebleken dijken werden verhoogd en duchtig verzaard en versterkt; zoo de weerbaarheid tegen den geweldigen watervijand verhoogd, zoo mogelijk om een ramp als van 1825 voor het vervolg te voorkomen. ☼ Hoe moet het allen belangstellenden te moede zijn, als zij, denkende aan de watervloeden in vervlogen tijden, het oog slaan op de toekomst. Straks de waterwolf niet getemd, maar gedood; de Zuiderzee teruggebracht tot wat ze eens was, een onschadelijk en nog wel een zoetwatermeer; die steeds dreigende zee drooggelegd en plaatsmakend voor 200.000 H.A. vruchtbaar land. In het verleden het: „Luctor et emergo”; in de toekomst het „Ora et labora”. Worstelende wist men het land te behouden, te vermeerderen, te verbeteren, moge het nu levende en komende geslacht dat werk, dien strijd voortzetten, tot heil van land en volk! H. VAN DALFSEN.

In Sumatra's oerwoud.

☼ Een onzer lezers te Tebing Tinggi (Deli), die in het afgelopen jaar een tocht van drie dagen door het oerbosch maakte, zond ons de op deze bladzijde gereproduceerde foto's van de

indrukwekkende natuur, welke hij op zijn tocht mocht bewonderen. Onze afbeeldingen brengen 'n kloof in beeld, waardoor de Bah Hapil loopt, een der zijrivieren van de Padangrivier, die, door Tebing Tinggi stroomende, zich ten noordoosten van deze plaats in de straat van Malakka stort. De kloof van de Bah Hapil in het stille oerwoud behoort ongetwijfeld tot de schoonste plekken van Oost-Sumatra; „mijn foto's”, zoo schrijft onze lezer, „geven van die schoonheid slechts 'n zwakke voorstelling.” Intusschen ver-

Foto v. d. Mark.

IN SUMATRA'S OERWOUD.
DE KLOOF VAN DE BAH HAPIL.

heugt het ons, dat wij van deze aan weinigen bekende kloof eenige afbeeldingen kunnen geven. Mogen andere lezers in Tropisch Nederland er door aangemoedigd worden ons in staat te stellen Indië's onbekende schoonheden meer dan tot dusverre in beeld te brengen.

ALS DE VRIJHEID WENKT

5) door H. E. KUYLMAN.

LANGZAAM herstelde Bontje zich, en vluchtte toen naar de moedereend, die met wijd uitgespreide vleugels op den kant op haar kroost wachtte. Ook zij had het gevaar begrepen en riep nu haar kinderen bij zich, om na gerust te hebben een veiliger plaats op te zoeken. Eer echter de dag ten einde was, had de gestreepte duivel zijn offer gehaald. Aan een pootje onder water getrokken, verdween, vóór de radelooze moeder ter hulpe kon komen, een harer kinderen en onder de waterplant hield de snoek zijn maal, dat, inplaats van hem te voldoen, een onverzadigbare lust tot moorden bij hem opwekte en niet eerder door hem werd gestaakt dan nadat een aantal, zilvergeschubde vorentjes verslonden waren. De les was niet langs Bontje heengegaan, neen, hij had hieruit wijsheid geput, die in zijn verder leven te pas zou komen. Door zijne opvoeding bij de menschen was hij wel tam geworden, was betrouwelijk en voelde zich ten laatste op zijn gemak, doch de wilde natuur was niet gedood, integendeel sluimerde deze, en als die door de een of andere gebeurtenis werd gewekt, duurde het weer eenigen tijd voordat Bontje de rust terugkreeg. 't Was of hij al de in zijn bestaan voorkomende feiten vergaarde in zijn binnenste met den vooruitzienden blik, dat dit alles in zijn later leven te pas zou kunnen komen. Nooit zou hij weer zorgeloos een breed over het water drijvende waterplant naderen, zonder den blik benedenwaarts te richten om te zien of er zich wellicht een roover onder schuil hield. En zag hij dan die felle oogen weer dan hief hij zich hoog op zijn lange pootjes en snelde, als ware het watervlak een vaste bodem, weg van de gevaarlijke plaats, de geheele familie daardoor op het gevaar wijzende. Bijna geen dier groeit zoo snel als een eend, vooral als hij in de weelderige natuur met heerlijken, warmen zonneschijn van 's morgens tot 's avonds zijn tafeltje gedekt vindt. De eendjes waren nu veertien dagen oud en hadden langzamerhand dat teere, lieve verloren. Ze waren vooral in de lengte gegroeid, hadden lange uitgestrekte halzen en met het geheel vergeleken, onevenredig groote snavels en hoekige koppen gekregen. Doch ook waren zij veel sterker geworden en krachtig roeiden de met breede zwemvliezen voorziene pooten hen, waarheen zij wilden. Des avonds kwamen zij in het eendenhok met den vijver, kregen hun voedsel, leerden daardoor hun verzorger kennen en mochten des anderen daags weer vrij. Ook Bontje beviel dit leven wel en hij groeide flink op, ja, zelfs iets krachtiger dan de anderen. De piepstem van hem vooral werd iets heescher en daaruit maakte de eigenaar op, dat het wilde eendje een mannetje was. Dat verblijdde hem, want de man wist wel, dat men, als een wild eendje zich losmaakt van de zorgen van de oudereend, zich dikwijls niet tevreden stelt met de begrensde ruimte van sloot of gracht, doch dat zijn verlangen uitgaat naar de groote vrijheid, die alleen te vinden is daar, waar de storm geboren wordt, waar de stoeiende golven vrij spel hebben, waar de rietvelden hun eeuwig-

durende zangen ruischen en waar water en lucht ineenvloeien tot een machtigen oceaen. En nu hoopte hij, dat het hem tot een machtigen oceaen. En nu hoopte hij, dat het hem gelukken zou, dezen vreemdeling te binden aan de mensche-lijke omgeving, door hem den leider te doen worden van een koppel tamme eenden. Temeer wenschte hij dit, omdat hij wist, dat een bergeend een der schoonste van zijn rasgenooten is, niet alleen in kleur, doch ook in gestalte uitstekend boven de tamme eenden. 't Leek er dan ook veel op, dat zijn plan zou slagen, want Bontje was geheel vertrouwd met zijn tegenwoordig leven, was makker dan een der anderen, at uit zijn hand en kwam op zijn eersten roep. Toch verloochende hij nooit zijn geboorte, want altijd was hij 't waakzaamst, liet zich nimmer door 't een of ander gevaar verrassen en kondigde het eerst van alle, zelfs nog vóór de moeder iets bemerkte, de komst van een vijand aan. Was er een vreemde hond op het erf, dan rekte hij den hals en heesch klonk zijne waarschuwing

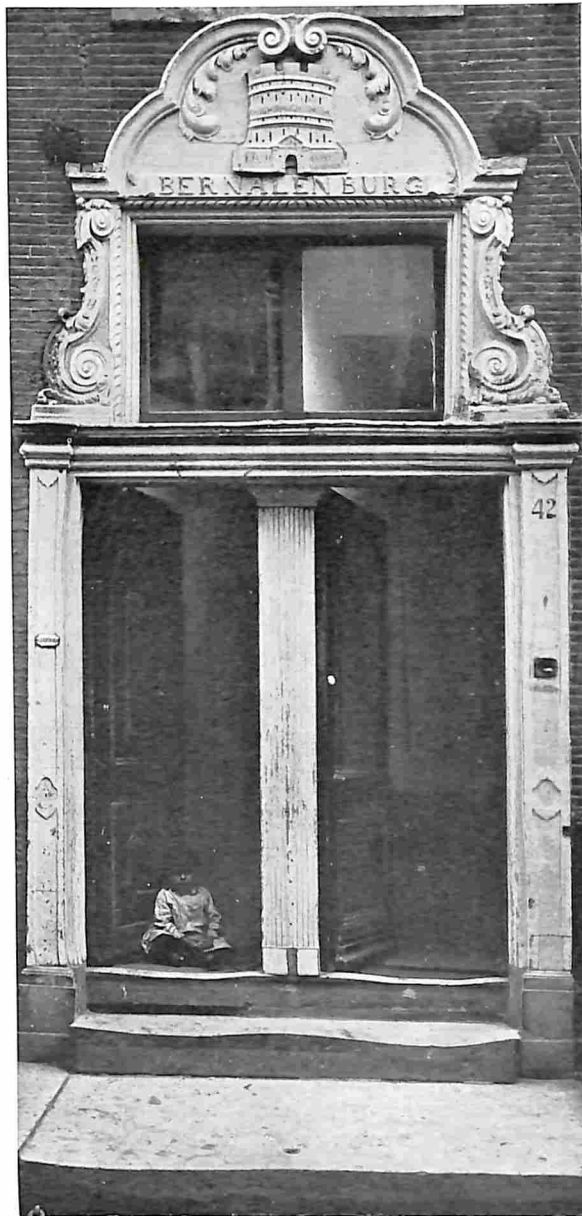

Foto C. Steenbergh.

DEUR IN DE MODDERMOLENSTEEG
TE AMSTERDAM.

zoodat alle ontwaakten en hun heil in het water zochten. Kwam daarentegen de waakhond van het huis, dan hoorde Bontje al van verre, dat hij het was en wetende, dat 't voor hem geen vrees behoefde te hebben, bleef hij stil liggen met den kop in het dons gestoken, zich koesterend in de zon. Zoo gingen de dagen kalm voorbij; de lente maakte plaats voor den zomer en toen gebeurde er iets waarna de eigenaar het bezit van Bontje nog meer op prijs stelde. Achter de schuur, waar stapels hout, afbraak en andere rommel werd neergeworpen, hadden een paar bunzings hun nest gemaakt. Onder een partij planken doorgegraven, tot dat zij in de paardenstal kwamen, hadden zij in het dikke strooisel op een bijna onbereikbare en dus veilige plaats het huis gemaakt, waarin nu een vijftal jongen hun vraatzuchtig leventje leidden. Tot nog toe hadden de slimme ouders hun aanwezigheid niet verraden en als zij op hun rooftochten gingen, strekten zij die uit voorzorg zoover uit, dat de eigenaar van het erf in geen enkel opzicht verontrust werd. Zij gingen over het grasveld achter den tuin, zwommen over de weibeek, liepen over de uitgestrekte weide en kwamen dan op de buitenplaats, waar zij onder kip en eend een ware razzia hielden. En als dan een daarop volgende nacht de mensch met een geweer klaar stond om hen te ontvangen bij een tweede bezoek, dan kwamen zij juist niet, maar weken een weinig links en stalen bij den stationchef de vetste kuikens uit een volgens dezen goedgesloten ren; als dan de man met het geweer wachtens moede in bed kroop, hoorde hij, juist als zijn oogen dichtvielen, den doodscreet van een hoen, en wanneer hij naar buiten snelde, vond hij in de vale schemering van den komenden dag het lijk van de kip, die de meeste eieren legde. Klemmen en stoppen, sprenkels en vallen werden niet bezocht, stonden te verroesten, terwijl het aas beschimmelde. Zoo heerschte de dood onder het hoendervolkje en weldra bereikte het gerucht van de moordpartijen den eigenaar van het erf, waar de bunzings hun nest hadden gebouwd. Bevreesd, dat de roovers ook zijn hokken zouden bezoeken, keek hij alles secuur na, stopte de gaten van de kuikenren en zette eenige vallen uit om de ongenooide gasten bij een eventueele komst te verrassen. Maar de bunzings lachten om al deze voorzorgen en lieten kuikens en vallen met rust en de man verslapte in zijne oplettenheid en dacht zich reeds voor dezen ramp gespaard.

(Wordt vervolgd).